

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

СМІТЮХ АНДРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 346.21:347.211

**КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ТА КОРПОРАТИВНІ ПАЇ (ЧАСТКИ):
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ**

Спеціальність 12.00.04 – господарське право,
господарсько-процесуальне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Київ – 2019

Дисертація є кваліфікаційною науковою працею на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі адміністративного та господарського права Одеського національного університету імені І.І. Мечникова МОН України (м. Одеса).

Науковий консультант – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України
Васильєв Анатолій Семенович,
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова МОН України (м. Одеса).

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
Кібенко Олена Рувімівна,
Верховний Суд,
суддя (м. Київ);

доктор юридичних наук, доцент
Мілаш Вікторія Сергіївна,
Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого» МОН України,
професор кафедри
господарського права (м. Харків);

доктор юридичних наук, професор
Резнікова Вікторія Вікторівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри
господарського права (м. Київ).

Захист відбудеться **«19» квітня 2019 року о 10 годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.170.02 в Інституті економіко-правових досліджень НАН України за адресою: 01032, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 60.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці за адресою: 01032, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 60, к. 202.

Автореферат розісланий **«18» березня 2019 року**.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Н.О. Герасименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Виникнення корпоративних прав певним чином поєднане з набуттям акцій акціонерних товариств, часток у статутних (складених) капіталах інших господарських товариств, часток у майні виробничих кооперативів, правова природа яких вочевидь є подібною і які узагальнено можна розуміти як корпоративні паї (частки). Водночас практична діяльність виявляє численні недоліки реалізації законодавчих положень про корпоративні права та корпоративні паї (частки), які уможливають серед іншого таке негативне явище правової реальності, як юридично мотивовані корпоративні загарбання (корпоративне рейдерство).

Правове регулювання корпоративних відносин постійно ускладнюється: фрагментарні норми Закону України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. поступово замінюються детальними положеннями спеціальних законів України (зокрема, «Про акціонерні товариства», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»), покликаними діяти у контексті загальних норм Господарського кодексу України.

Одночасно залишаються невирішеними питання обліку прав на корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери, тобто відмінні від акцій, та їх обтяжень, не врегульовано форми припинення існування таких корпоративних паїв (часток), не визначено момент набуття та припинення корпоративних прав при їх продажу, що актуалізує питання про те, чи може особа набути право власності на корпоративний пай (частку) і не стати одночасно учасником корпоративної господарської організації, відсутня належна деталізація правомочностей, що складають корпоративні права учасників повних та командитних товариств, членів фермерських господарств.

Науковці приділяли значну увагу проблематиці корпоративних прав та корпоративних паїв (часток): це, зокрема, В. А. Васильєва, О. М. Вінник, В. В. Долинська, В. Г. Жорнокуй, О. Р. Кібенко, С. С. Кравченко, В. М. Кравчук, Д. В. Ломакін, І. В. Лукач, В. В. Луць, С. Д. Могілевський, А. В. Ремізова, І. Б. Саракун, Н. А. Сліпенчук, А. В. Сороченко, І. С. Спасибо-Фатєєва, Р. С. Фатхутдинов, С. І. Шимон, І. С. Шиткіна, Т. А. Шликова, В. С. Щербина, О. В. Щербина. Утім, системне дослідження теоретико-правових засад корпоративних прав у їх взаємозв'язку та взаємозалежності з корпоративними паями (частками) дотепер не проводилось, а тому концептуальна основа у розумінні корпоративних прав та корпоративних паїв (часток), єдиний підхід до співвідношення цих базових корпоративно-правових понять у науці господарського права все ще відсутні.

У сучасних умовах реформування корпоративного права вказані питання потребують доопрацювання на концептуальному рівні. Вищевикладене вказує на актуальність теми та доцільність наукового дослідження, що обумовило вибір теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконувалося відповідно до планів науково-дослідних робіт Одеського національного університету імені І. І. Мечникова МОН України у межах тем «Дослідження проблем співвідношення приватноправових та публічноправових чинників соціально-економічних відносин» (ДР № 0106U008142) та «Дослідження механізму реалізації прав і свобод людини та громадянина в публічному та приватному праві» (ДР № 0118U001224), де автором опрацьовано питання теоретико-правових засад корпоративних прав та корпоративних паїв (часток).

Мета і завдання дослідження. *Метою роботи* є обґрунтування цілісної концепції господарсько-правового регулювання корпоративних прав та корпоративних паїв (часток) і визначення шляхів втілення її основних елементів у господарському законодавстві України.

Для досягнення зазначеної мети у процесі дослідження поставлено та вирішено наступні *завдання*:

дослідити теоретичні напрацювання щодо корпоративних господарських організацій і визначити дане поняття;

проаналізувати та доопрацювати теоретико-правові засади інституту корпоративних прав, удосконалити визначення поняття корпоративних прав та їх класифікацію;

дослідити категорії організаційно-господарських повноважень, організаційно-установчих повноважень власника, корпоративних обов'язків та корпоративних правовідносин, уточнити їх співвідношення з категорією корпоративних прав та обґрунтувати відповідні пропозиції;

проаналізувати теоретико-правові засади інституту корпоративних паїв (часток), удосконалити визначення поняття корпоративного паю (частки), доопрацювати поділ корпоративних паїв (часток) на прості та привілейовані, обґрунтувати функції корпоративних паїв (часток);

дослідити інститути корпоративного вкладу, корпоративного капіталу, обґрунтувати визначення поняття корпоративного вкладу та удосконалити положення щодо корпоративного капіталу;

узагальнити засади обліку, формування, погашення, анулювання корпоративних паїв (часток), переходу прав і звернення стягнення на них та обґрунтувати напрями їх удосконалення;

проаналізувати правову природу немайнових корпоративних прав та удосконалити їх визначення;

дослідити право брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією, удосконалити положення щодо відповідного права, посвідченого привілейованим корпоративним паєм (часткою), удосконалити визначення поняття, види і ступені корпоративного контролю, удосконалити визначення поняття і доопрацювати класифікацію видів корпоративного рейдерства (юридично мотивованого корпоративного загарбання);

проаналізувати право учасника корпоративної господарської організації на інформацію і конкретизувати положення щодо його предмету та порядку реалізації;

дослідити правову природу майнових корпоративних прав та обґрунтувати їх співвідношення із зобов'язальними правами вимоги;

проаналізувати право учасника корпоративної господарської організації на дивіденди та удосконалити порядок їх виплати;

дослідити право на майнову корпоративну квоту та пов'язані з ним правомочності – на погашення корпоративних паїв (часток), на оплатне переведення акцій, обґрунтувати відповідні пропозиції;

доопрацювати положення щодо переважного права учасника корпоративної господарської організації на придбання корпоративних паїв (часток).

Об'єктом дослідження виступають корпоративні відносини та відносини, які виникають щодо корпоративних паїв (часток).

Предметом дослідження є теоретико-правові засади корпоративних прав та корпоративних паїв (часток).

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становили загальні та спеціальні методи наукового пізнання: історичний, діалектичний, системно-структурний, формально-логічний, логіко-юридичний, порівняльно-правовий. Зокрема, за допомогою історичного та діалектичного методів здійснено дослідження розвитку понятійного апарату корпоративних прав та корпоративних паїв (часток). Системно-структурний метод застосовано при класифікації корпоративних прав, корпоративних паїв (часток), видів та ступенів корпоративного контролю. Формально-логічний і логіко-юридичний методи дозволили обґрунтувати напрями вдосконалення корпоративного законодавства щодо корпоративних прав та корпоративних паїв (часток). За допомогою порівняльно-правового методу проаналізовано вітчизняні та зарубіжні законодавчі акти, що дозволило сформулювати пропозиції з удосконалення положень про корпоративні права та корпоративні паї (частки).

Теоретичну основу дослідження, крім наукових здобутків вищезазначених авторів, склали роботи таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як: В. А. Авдякова, О. А. Беяневич, Н. С. Бутрин, А. С. Васильєв, Л. Ф. Гатауліна, Н. С. Глузь, С. Ф. Демченко, Р. А. Джабраїлов, Ю. М. Жорнокуй, А. М. Захарченко, В. А. Лапач, А. В. Мягкий, Л. А. Новосьолова, Н. Н. Пахомова, С. Я. Рабовська, В. В. Резнікова, Є. О. Суханов, А. В. Урюжнікова, В. А. Устименко, В. І. Цікало, О. С. Швиденко, Г. М. Шевченко, К. В. Шимбарьова та інші.

Емпіричну основу дослідження склали: законодавство України та зарубіжних країн (Китайської Народної Республіки, Королівства Нідерланди, Латвійської Республіки, Республіки Білорусь, Республіки Вірменія, Республіки Казахстан, Республіки Молдова, Республіки Польща, Російської Федерації, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Федеративної Республіки Німеччини), директиви ЄС, судова практика, у тому числі Європейського Суду з прав людини.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що на основі системного дослідження теоретико-правових засад корпоративних прав та корпоративних паїв (часток) обґрунтовано цілісну концепцію господарсько-

правового регулювання корпоративних прав та корпоративних паїв (часток), визначено шляхи втілення її основних елементів у господарському законодавстві України.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у наступному.

Уперше:

запропоновано концепцію господарсько-правового регулювання корпоративних прав та корпоративних паїв (часток), у якій визначено основні перспективні напрями регулювання, спрямовані на ефективне закріплення і реалізацію корпоративних прав, прав на корпоративні паї (частки) з метою забезпечення правового господарського порядку у корпоративних відносинах;

обґрунтовано уніфікацію кола та обсягу правомочностей, які складають корпоративні права учасника корпоративної господарської організації, корпоративні паї (частки) у якій не оформлені як цінні папери;

запропоновано визначення засновницького (квазізасновницького) права як права передати корпоративний вклад корпоративній господарській організації і набути корпоративний пай (частку), що формується;

аргументовано фрагментарний та допоміжний характер корпоративних обов'язків учасника, яким завжди кореспондує корпоративне право іншого учасника, але не корпоративної господарської організації, через що основу правового статусу учасників корпоративної господарської організації складають корпоративні права;

обґрунтовано визначення поняття «сукупна корпоративна частка», під якою запропоновано розуміти частку, яку складає належна особі (особам) сукупність корпоративних паїв (часток) щодо загальної кількості корпоративних паїв (часток) корпоративної господарської організації;

запропоновано наступні функції корпоративного паю (частки): інвестиційну, ідентифікаційну, колегіальну, мобільну та облікову;

обґрунтовано існування ідеальної сукупності нерозривно пов'язаних, комплементарних правових статусів власника корпоративного паю (частки), який є первинним, та учасника корпоративної господарської організації, який є похідним;

запропоновано визначення поняття корпоративного вкладу, під яким пропонується розуміти належне особі на праві власності майно, яке передається корпоративній господарській організації з метою набуття особою корпоративних прав;

обґрунтовано засади обліку корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери шляхом їх ідентифікації через унікальні номери, реєстрації усіх прав та обтяжень державними реєстраторами;

аргументовано виникнення корпоративних прав за корпоративними паями (частками), неоформленими як цінні папери і відповідних корпоративних правовідносин участі в момент державної реєстрації формування таких корпоративних паїв (часток) на підставі даних про фактично внесені корпоративні вклади із встановленням місячного строку внесення корпоративних вкладів і формування корпоративних паїв (часток);

запропоновано впровадження модельного договору купівлі-продажу корпоративних паїв (часток), що міститиме умови, достатні для належного і повного врегулювання відносин купівлі-продажу корпоративних паїв (часток), затверджуватиметься Кабінетом Міністрів України і укладатиметься шляхом надання державному реєстратору спільної заяви покупця та продавця за встановленою формою;

обґрунтовано наступні форми припинення корпоративного паю (частки), що неоформлений як цінний папір: (1) погашення корпоративного паю (частки); (2) анулювання корпоративного паю (частки);

обґрунтовано, що види корпоративного контролю є універсальними, натомість ступінь корпоративного контролю завжди зумовлена конкретним розміром сукупної корпоративної частки учасника у корпоративній господарській організації конкретного виду;

аргументовано, що майнові корпоративні права безумовно виникають з набуттям права власності на корпоративний пай (частку), але є умовними у тому, що стосується їх реалізації, є прообразами зобов'язальних прав вимоги корпоративного походження, які виникають за умови настання передбачених законом фактичних складів шляхом одноразового перетворення майнових корпоративних прав або через неодноразове утворення з них і є безумовними у тому, що стосується їх реалізації;

запропоновано визначення поняття «майнова корпоративна квота», під якою пропонується розуміти частину майна корпоративної господарської організації, або її вартість, що складає об'єкт як майнового корпоративного права учасника і корпоративного обов'язку мажоритарія або обов'язку корпоративної господарської організації, так і похідного від зазначеного корпоративного права зобов'язального права вимоги колишнього учасника до зазначених вище осіб і їх зобов'язання, є пропорційною сукупній корпоративній частці учасника і підлягає сплаті учаснику корпоративної господарської організації внаслідок її ліквідації, дивестування корпоративного паю (частки) або виключення учасника для остаточного задоволення інвестиційного майнового інтересу учасника щодо участі у корпоративній господарській організації та запропоновано багатоваріантний підхід до обрахування розміру та способів стягнення такої квоти при дивестуванні корпоративного паю (частки), неоформленого як цінний папір;

запропоновано визначення поняття «дивестування корпоративного паю (частки)», під яким пропонується розуміти задоволення інвестиційного майнового інтересу учасника корпоративної господарської організації за його одностороннім волевиявленням через отримання ним майнової корпоративної квоти, що слідує з корпоративного паю (частки) за рахунок відповідного суб'єкта корпоративних правовідносин;

обґрунтовано форми одностороннього волевиявлення учасника щодо дивестування корпоративного паю (частки) через наступні правомочності, що є складовими права учасника на майнову корпоративну квоту: право на оплатне переведення акцій за настання передбачених законом обставин; право на

погашення корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, з можливістю дивестування окремих корпоративних паїв (часток), належних учасникові корпоративної господарської організації, на його вибір.

Удосконалено положення щодо:

визначення поняття корпоративної господарської організації як системоутворюючої організаційно-правової форми господарювання, що охоплює усі господарські організації, до складу яких не входять інші господарські організації і які можуть або повинні створюватися більше ніж однією особою;

визначення поняття корпоративних прав з урахуванням виявлених ознак: спрямованість на реалізацію інвестиційного інтересу учасника; недоступність для третіх осіб (ексклюзивність); неподільність; можливість безпосереднього і системного впливу на корпоративну господарську організацію; можливість отримання благ (у тому числі матеріальних) від діяльності корпоративної господарської організації;

співвідношення корпоративних прав і організаційно-господарських повноважень з аргументацією, що організаційно-господарські повноваження охоплюють корпоративні права у тій частині, у якій останні дозволяють учаснику здійснювати над корпоративною господарською організацією вирішальний корпоративний контроль;

організаційно-установчих повноважень власника з обмеженням зазначених повноважень періодом до моменту державної реєстрації корпоративної господарської організації;

розмежування обов'язку корпоративної господарської організації у корпоративних правовідносинах і корпоративного обов'язку учасника корпоративної господарської організації за ознакою суб'єкта обов'язку;

визначення поняття корпоративних правовідносин через категорії корпоративних прав, засновницького (квазізасновницького) права та зобов'язальних прав вимоги корпоративного походження;

визначення поняття корпоративного паю (частки) з урахуванням таких виявлених ознак як: посвідчувальний характер щодо корпоративних прав як їх оборотоздатного символу (транзитивного знаку); субститутивний характер щодо корпоративного вкладу як його замітника;

неподільності корпоративних паїв (часток) та рівності усіх корпоративних паїв (часток) окремої корпоративної господарської організації за обсягом посвідчених ними прав у межах поділу на прості та привілейовані шляхом поширення вимоги щодо неподільності та рівності на усі корпоративні паї (частки);

визначення поняття оголошеного корпоративного капіталу з урахуванням такої виявленої ознаки як сукупна вартість корпоративних вкладів, які можуть бути передані певними особами корпоративній господарській організації з метою набуття корпоративних прав;

визначення поняття сформованого корпоративного капіталу з урахуванням такої виявленої ознаки як сукупна вартість корпоративних вкладів, переданих корпоративній господарській організації певними особами з метою набуття

корпоративних прав, сум прибутку корпоративної організації, за рахунок яких було сформовано і визначено номінальну вартість непогашених та неанульованих корпоративних паїв (часток);

порядку звернення стягнення на корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери із запровадженням процедури, що передбачатиме можливість для кредитора на його вибір у межах суми боргу набути право власності на корпоративні паї (частки) боржника або звернути стягнення безпосередньо на майно корпоративної господарської організації з наступним анулюванням корпоративних паїв (часток), якщо учасники (протягом 30 днів) та корпоративна господарська організація (протягом наступних 10 днів) не скористалися правом на придбання корпоративних паїв (часток) учасника-боржника і їх не було продано на аукціоні (протягом наступного місяця);

визначення поняття немайнових корпоративних прав з урахуванням їх предмету, який є проміжною метою для реалізації законного інвестиційного інтересу учасника;

обсягу права учасника корпоративної господарської організації – власника привілейованого корпоративного паю (частки) брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією шляхом: визнання його правомочностей ініціювати проведення перевірок фінансової звітності корпоративної господарської організації та її господарської діяльності як в цілому, так і за окремими напрямками; наділення його тимчасовим правом голосувати з усіх питань порядку денного загальних зборів корпоративної господарської організації у разі невиконання (неповної виплати) йому дивідендів у встановлений законом строк з моменту спливу такого строку і до моменту повної сплати дивідендів;

визначення поняття корпоративного контролю через категорії суб'єкта (учасники або група учасників корпоративної господарської організації) та об'єкта (корпоративна господарська організація та її діяльність) та з урахуванням таких виявлених ознак як: диверсифікований характер корпоративного контролю (позитивний або негативний, кожен з яких, у свою чергу, виявляється вирішальним, кворумним або ініціюючим); засіб здійснення (реалізація корпоративного права брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією або забезпечення неможливості набуття чи реалізації іншими учасниками певних правомочностей чи ініціювання ними корпоративних процедур); передумови здійснення корпоративного контролю (коло правомочностей, що визначають обсяг корпоративного права брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією виходячи із сукупної корпоративної частки учасника або групи учасників);

можливих шляхів попередження виникнення ситуативних та умовних ступенів корпоративного контролю через відмову від концепції кворуму в акціонерних товариствах, у яких кількість акціонерів не перевищує 100 осіб, та у корпоративних господарських організаціях, у яких корпоративні паї (частки) не оформлені як цінні папери незалежно від кількості учасників та через уніфікацію ступенів корпоративного контролю у таких організаціях;

визначення поняття юридично мотивованого корпоративного загарбання (корпоративного рейдерства) з урахуванням наступних виявлених ознак: отримання корпоративного контролю над корпоративною господарською організацією в ході корпоративного конфлікту; удаваний характер правового обґрунтування, відповідно до якого відбувається отримання корпоративного контролю над корпоративною господарською організацією;

порядку виплати дивідендів шляхом: (1) встановлення місячного строку сплати дивідендів у корпоративних господарських організаціях з кількістю учасників до 100 осіб, що обчислюватиметься: за простими корпоративними паями (частками) – з моменту прийняття зборами відповідного рішення; за привілейованими корпоративними паями (частками), неоформленими як цінні папери – з моменту завершення звітної періоду; (2) уповноваження корпоративних господарських організацій, корпоративні паї (частки) у яких не оформлені як цінні папери, з кількістю учасників більше за 100 осіб, визначати в установчому документі строк сплати дивідендів за привілейованими корпоративними паями (частками), що не може перевищувати шести місяців з моменту завершення звітної періоду (звітний період має визначатися установчим документом корпоративної господарської організації, є кратним кварталу, але не перевищує року);

єдиної правомочності акціонера на оплатне переведення акцій на користь акціонерного товариства (у тому числі у разі, якщо укладення значного правочину було предметом розгляду декількох загальних зборів акціонерів з відповідним його поділом на частини, а акціонер голосував проти укладення значного правочину хоча б на одних загальних зборах) або мажоритарного акціонера, який набув контрольний, значний контрольний або домінуючий контрольний пакет акцій, яке є складовою права на майнову корпоративну квоту, забезпечує можливість її отримання за одностороннім волевиявленням акціонера за настання передбачених законом обставин і реалізовуватиметься з використанням ескроу.

Дістали подальшого розвитку положення щодо:

класифікації корпоративних прав шляхом доповнення за ознакою характеру на матеріальні права та право процесуального представництва корпоративної господарської організації;

поділу корпоративних часток (паїв) на прості та привілейовані шляхом поширення поділу на всі корпоративні паї (частки) всіх корпоративних господарських організацій з наданням можливості суб'єктам права набувати у власність одночасно і прості і привілейовані паї (частки), для чого пропонується уніфікувати правовий режим простих та привілейованих корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, скасувати законодавство про командитні товариства та інкорпорувати норми щодо їх вкладників до положень законодавства про повні товариства;

класифікації юридично мотивованих корпоративних загарбань (корпоративного рейдерства) шляхом доповнення за ознакою відношення особи, яка здійснює загарбання до корпоративної господарської організації, на момент початку здійснення загарбання на зовнішнє та внутрішнє;

предмету та порядку реалізації учасником права на інформацію шляхом встановлення єдиного для всіх корпоративних господарських організацій, корпоративні паї (частки) у яких неоформлені як цінні папери, кола відомостей за весь період існування організації з урахуванням встановлених законодавством строків зберігання, які надаватимуться на запит учасника з можливістю, на вибір учасника, отримання копій документів, у тому числі з надсиланням за вказаною учасником адресою (протягом 10 робочих днів з дня надходження письмової вимоги учасника і за його рахунок) та/або безпосереднього доступу до документів за місцезнаходженням організації (у робочий час за умови повідомлення організації не пізніше ніж за 3 робочі дні) та задовольнятимуть законний інтерес учасника бути обізнаним щодо значних фактів про корпоративну господарську організацію та її діяльність;

переважного права учасника на придбання корпоративних паїв (часток) при їх формуванні шляхом надання такого права учасникам усіх корпоративних господарських організацій, корпоративні паї (частки) у яких не оформлено як цінні папери із встановленням єдиного місячного строку внесення корпоративних вкладів при реалізації права вимоги, похідної від такого переважного права та із закріпленням можливості переведення прав і обов'язків набувача корпоративних паїв (часток) при їх формуванні на учасника за його позовом.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці положень про корпоративні права, корпоративні паї (частки), у можливості використання теоретичних положень і висновків дисертаційної роботи у процесі законотворчої діяльності з метою модернізації корпоративного законодавства України, у правозастосовній практиці при реалізації корпоративних прав та прав на корпоративні паї (частки), а також для забезпечення єдності судової практики при вирішенні господарських спорів. Положення дисертаційної роботи можуть застосовуватись у науково-дослідній роботі та навчальному процесі при підготовці посібників, підручників та методичних матеріалів, а також у рамках викладання господарсько-правових дисциплін, призначених для студентів юридичних та економічних спеціальностей. Сформульовані у дисертації пропозиції щодо удосконалення чинного корпоративного законодавства України щодо корпоративних прав, корпоративних паїв (часток) було рекомендовано економіко-правовим факультетом Одеського національного університету імені І. І. Мечникова МОН України (лист № 3030/02 від 02.11.2018 р.) до використання у законотворчій діяльності. Окремі пропозиції, сформульовані у дисертації, було використано у навчальному процесі Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова МОН України при викладанні навчальної дисципліни «Господарське право» (акт впровадження № б/н від 03.09.2018 р.), а також Одеського національного університету імені І.І. Мечникова МОН України при викладанні дисциплін «Господарське право», «Корпоративне право», «Правові основи інвестиційної діяльності» (акт впровадження № б/н від 05.09.2018 р.). Положення дисертаційного дослідження щодо вдосконалення правового регулювання корпоративних прав та

корпоративних паїв (часток) використовуються у практичній діяльності ТОВ «ОЙЛ ТРАНСШИПМЕНТ» (довідка № 176 від 07.09.2018 р.) і ТОВ «ЮРИДИЧНА КОМПАНІЯ «ЮСТА» (довідка № 34/18 від 10.09.2018 р.). Результати дисертаційної роботи розглянуті на зборах суддів Господарського суду Одеської області та використовуються у роботі даного суду при розгляді спорів позовного провадження (довідка № 02-09/5527/2018 від 07.11.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки і рекомендації отримані автором самостійно на основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових та нормативно-правових джерел, судової практики. Внесок здобувача у праці, опубліковані у співавторстві, відзначено у списку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження доповідалися на: I Міжнародній науково-практичній конференції «Науковий потенціал світу '2004» (Дніпропетровськ, 2004); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Правовий статус людини в умовах сучасного державотворення» (Тернопіль, 2008); III Міжнародній конференції «Сучасні технології управління підприємством та можливості використання інформаційних систем: стан, проблеми, перспективи» (Одеса, 2008); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний правопорядок: національний, інтегративний та міжнародний виміри» (Одеса, 2008); 63-й, 68-й, 70-й та 72-й наукових конференціях професорсько-викладацького складу та наукових працівників економіко-правового факультету ОНУ ім. І.І. Мечникова (Одеса, 2008, 2013, 2015, 2017); I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Економіко-правові дослідження у XXI столітті: історія, сучасний стан та перспективи удосконалення господарського законодавства» (Донецьк, 2009); науковій конференції «Конституційно-правове регулювання суспільних відносин: минуле, сучасне, майбутнє» (Одеса, 2009); V Міжнародній науково-практичній конференції «Динаміката на сьвременноната наука» (Софія, 2009); VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики» (Миколаїв, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Євроінтеграція в умовах світової глобалізації» (Одеса, 2016); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики» (Одеса, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції «Сьомі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського» (Одеса, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 20-річчю юридичного факультету та 50-річчю Полоцького державного університету «Традиції та інновації в праві» (Новополицьк, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції «Восьмі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського» (Одеса, 2018), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка, право та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку» (Одеса, 2018).

Публікації. Основні результати дослідження викладено у 52 наукових працях, з яких 3 монографії, 20 статей у фахових наукових виданнях України,

5 статей у наукових періодичних виданнях інших держав, 17 публікацій за матеріалами науково-практичних конференцій, 7 публікацій у інших виданнях.

Структура дисертації. Робота складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, що включають тринадцять підрозділів, висновків. Загальний обсяг дисертації – 561 сторінка, з них основного тексту – 400 сторінок. Робота містить список використаних джерел із 642 найменувань і додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ 1 «Загальна характеристика корпоративних прав» складається з трьох підрозділів, у яких досліджено корпоративні господарські організації, поняття, види корпоративних прав, а також співвідношення категорії корпоративних прав із суміжними категоріями.

У *підрозділі 1.1 «Корпоративна господарська організація як системоутворююча організаційно-правова форма господарювання»* досліджено теоретичні напрацювання щодо корпоративних господарських організацій з обґрунтуванням системоутворюючого характеру даної категорії.

Здійснено аналіз теоретико-правових положень щодо корпоративних підприємств, концепції корпорації, за результатами якого зроблено висновок про доцільність використання поняття «корпоративна господарська організація» для позначення усієї сукупності господарських організацій, що належать до господарських товариств усіх видів, виробничих кооперативів та фермерських господарств, які об'єднані можливістю чи необхідністю їх створення більше ніж однією особою.

Запропоновано розглядати корпоративну господарську організацію як системоутворююче поняття корпоративного права (інші корпоративно-правові категорії є похідними від неї) і як системоутворюючу організаційно-правову форму господарювання, що охоплює усі господарські організації, до складу яких не входять інші господарські організації (господарські організації можуть утворюватися більше ніж однією особою виключно як корпоративні господарські організації або як об'єднання підприємств) і які можуть або повинні утворюватися більше ніж однією особою із зазначенням засад їх утворення (внесення чи об'єднання майна певних осіб, а також їх спорідненість, об'єднання їх підприємницької чи трудової діяльності).

У *підрозділі 1.2 «Поняття та види корпоративних прав»* проаналізовано та доопрацьовано теоретико-правові засади корпоративних прав.

За аналізом наукових напрацювань щодо корпоративних прав удосконалено визначення поняття корпоративних прав шляхом доповнення його такими виявленими ознаками як спрямованість на реалізацію інвестиційного інтересу учасника, недоступність для третіх осіб (ексклюзивність), неподільність сукупності корпоративних прав, можливість безпосереднього і системного впливу на корпоративну господарську організацію, можливість отримання благ (у тому числі матеріальних) від діяльності корпоративної господарської організації.

З метою встановлення необхідного і достатнього мінімуму правового регулювання корпоративних відносин запропоновано уніфікувати правомочності, які складають корпоративні права учасника корпоративної господарської організації, корпоративні паї (частки) у якій не оформлені як цінні папери: учасники таких корпоративних господарських організацій повинні бути наділені єдиними за колом та обсягом деталізованими правомочностями, що охоплюватимуть усі немайнові та майнові корпоративні права.

Здійснено диференціацію корпоративних прав за ознакою характеру прав з поділом на матеріальні корпоративні права та право процесуального представництва корпоративної господарської організації.

У *підрозділі 1.3 «Співвідношення категорії корпоративних прав із суміжними категоріями»* здійснено розгляд категорій «організаційно-господарські повноваження», «організаційно-установчі повноваження власника», «корпоративний обов'язок», «корпоративні правовідносини» у їх зв'язку з категорією корпоративних прав, уточнено їх співвідношення, обґрунтовано відповідні пропозиції.

За результатами аналізу організаційно-господарських повноважень та корпоративних прав запропоновано їх наступне співвідношення: немайнове корпоративне право брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією набуває якості організаційно-господарських повноважень у випадках, коли обсяг правомочностей, які складають це право, дозволяє учаснику здійснювати щодо корпоративної господарської організації вирішальний корпоративний контроль; водночас не є організаційно-господарськими повноваженнями майнові корпоративні права, немайнові корпоративні права, які не дозволяють здійснювати вирішальний корпоративний контроль та корпоративні права щодо інших учасників корпоративних господарських організацій.

Уточнено положення щодо організаційно-установчих повноважень у тому, що стосується корпоративних господарських організацій: зазначені повноваження реалізуються при заснуванні такої організації (правомочності засновувати корпоративну господарську організацію, визначати на свій розсуд предмет її діяльності, її структуру, склад і компетенцію її органів управління, порядок використання її майна, інші питання) і припиняються у момент її державної реєстрації.

Аргументовано, що внесення корпоративного вкладу є не виконанням обов'язку, а реалізацією засновницького (квазізасновницького) права, яке пропонується розуміти як відносне право передати корпоративний вклад корпоративній господарській організації і набути корпоративний пай (частку), що формується, якому кореспондує обов'язок корпоративної господарської організації прийняти корпоративний вклад. У випадку створення корпоративної господарської організації засновницьке право заміщує організаційно-установчі повноваження власника абсолютного характеру, що виявляються вичерпаними в момент державної реєстрації корпоративної господарської організації. Це право не є корпоративним, воно є відмінним як від організаційно-установчих

повноважень власника, так і від переважного права на придбання корпоративних паїв (часток), які формуються (емітуються) корпоративною господарською організацією, що входить до кола корпоративних прав.

З урахуванням принципової відмінності корпоративних обов'язків учасника корпоративної господарської організації від обов'язків самої корпоративної господарської організації у корпоративних правовідносинах щодо її учасників, розмежовано поняття «обов'язок корпоративної господарської організації у корпоративних правовідносинах» і «корпоративний обов'язок», суб'єктом якого є учасник корпоративної господарської організації.

За результатами аналізу корпоративних обов'язків учасника обґрунтовано їх фрагментарний та допоміжний характер. Аргументовано, що основу правового статусу учасника корпоративної господарської організації складають ті його корпоративні права, яким кореспондують обов'язки корпоративної господарської організації у корпоративних правовідносинах. Обґрунтовано, що корпоративна господарська організація не може мати прав щодо її учасника у корпоративних правовідносинах, внаслідок чого управненим суб'єктом щодо учасника, на якого покладено корпоративний обов'язок завжди є інший учасник корпоративної господарської організації.

Виділено наступні етапи становлення корпоративних правовідносин: (1) засновницькі (квазізасновницькі) правовідносини, у яких реалізуються засновницькі (квазізасновницькі) права протягом періоду між державною реєстрацією корпоративної господарської організації (рішення про збільшення корпоративного капіталу) та державною реєстрацією корпоративних паїв (часток); (2) правовідносини участі, що мають якість правового зв'язку між учасником та корпоративною господарською організацією, у яких реалізуються корпоративні права учасників та виконуються їх корпоративні обов'язки протягом діяльності та у процедурі припинення корпоративної господарської організації; (3) правовідносини, у яких реалізуються зобов'язальні права вимоги учасників, похідні від їх майнових корпоративних прав, у тому числі залишкові корпоративні правовідносини пост-участі, у яких реалізуються похідні від майнових корпоративних прав зобов'язальні права вимоги колишніх учасників після припинення їх участі у корпоративній господарській організації, з урахуванням чого удосконалено визначення поняття корпоративних правовідносин як правовідносин, у яких здійснюються засновницьке (квазізасновницьке) право, корпоративні права, зобов'язальні права вимоги корпоративного походження та виконуються корпоративні обов'язки.

Розділ 2 «Корпоративні паї (частки)» складається з трьох підрозділів, у яких досліджено поняття, типи корпоративних паїв (часток), інститути корпоративного вкладу і корпоративного капіталу, засади обліку, формування, погашення, анулювання корпоративних паїв (часток), переходу прав та звернення стягнення на них.

У *підрозділі 2.1 «Поняття і типи корпоративних паїв (часток)»* удосконалено визначення поняття корпоративних паїв (часток), їх поділ на прості та привілейовані, обґрунтовано функції корпоративних паїв (часток), а

також співвідношення правових статусів власника корпоративного паю (частки) та учасника корпоративної господарської організації.

Доводиться єдина правова природа акцій, часток у статутному (складеному) капіталі господарського товариства, часток у майні виробничого кооперативу як корпоративних паїв (часток), які доцільно розуміти у контексті семіотики як різновид знаку – символ, що є оборотоздатним. Акція є видом корпоративного паю (частки), її визначальною спеціальною ознакою є те, що вона оформлена як цінний папір. Корпоративні паї (частки) є оборотоздатними символами корпоративних прав, належать до фінансових інструментів та безтілесного майна, існують у формі електронних записів, обліковуються у Єдиному державному реєстрі, або, якщо корпоративний пай є акцією – у депозитарній системі і посвідчуються знаками другого рівня – необоротоздатними виписками. Водночас корпоративний пай (частка) передається особі у власність взамін корпоративного вкладу, отже, є його субститутом (замінником), але не представляє корпоративний вклад в обороті, оскільки той переходить у власність корпоративної господарської організації і розчинюється у її майні.

Дослідження положень щодо простих та привілейованих акцій, а також майнових та немайнових прав повних учасників і вкладників командитних товариств, членів та асоційованих членів кооперативів дозволило поширити поділ корпоративних паїв (часток) на прості та привілейовані на усі корпоративні господарські організації, у тому числі на товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю, тобто зробити цей поділ універсальним, уніфікувати правовий режим простих та привілейованих корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, і уможливити набуття однією особою у власність одночасно і простих, і привілейованих паїв (часток) окремої корпоративної господарської організації з інкорпорацією норм про вкладників командитних товариств до положень законодавства про повні товариства та із скасуванням командитних товариств, які в такому випадку набувають форми повних товариств з привілейованими корпоративними паями (частками).

Зроблено висновок про наближення правового режиму корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери до правового режиму акцій шляхом впровадження неподільності та рівності за обсягом посвідчених корпоративних прав усіх корпоративних паїв (часток) окремої корпоративної господарської організації з урахуванням їх поділу на прості та привілейовані із збереженням можливості реалізації права на участь в управлінні виробничим кооперативом та повним товариством за принципом «один учасник (член) – один голос» у разі внесення відповідного положення до установчого документу та Єдиного державного реєстру. Як наслідок частку, яку складає належна учаснику (учасникам) сукупність корпоративних паїв (часток) щодо загальної кількості корпоративних паїв (часток) корпоративної господарської організації, запропоновано розуміти як сукупну корпоративну частку учасника.

Аргументовано наступні функції корпоративного паю (частки): інвестиційну (корпоративний пай є інвестиційним субститутом корпоративного

вкладу), ідентифікаційну (корпоративний пай дозволяє ідентифікувати учасника корпоративної господарської організації), колегіальну (множинність корпоративних паїв уможливорює множинність учасників), мобільну (оборотоздатність корпоративного паю уможливорює заміну учасників та перехід корпоративних прав) та облікову (корпоративний пай є одиницею виміру корпоративних прав).

Наголошується, що виникнення правового статусу власника корпоративного паю (частки) з необхідністю обумовлює виникнення правового статусу учасника корпоративної господарської організації, ці статуси не існують окремо. Вказані правові статуси мають різну правову природу, доповнюють одне одного і лише разом надають особі повноту прав, покликану забезпечити її законні інтереси, пов'язані з майновою участю у корпоративній господарській організації, отже, є комплементарними.

У *підрозділі 2.2 «Корпоративний вклад і корпоративний капітал»* досліджено питання формування майна корпоративних господарських організацій за рахунок майна засновників (квазізасновників) з обґрунтуванням визначення поняття корпоративного вкладу та удосконаленням визначень оголошеного та сформованого корпоративного капіталу.

За аналізом положень щодо статутного капіталу, складеного капіталу, власного капіталу господарських товариств, пайового, цільового та неподільного фондів виробничих кооперативів, відповідних вкладів (внесків) запропоновано: розуміти майно, яке передається засновниками (квазізасновниками) корпоративній господарській організації з метою набуття корпоративних прав, як корпоративний вклад; удосконалити визначення поняття сформованого корпоративного капіталу та оголошеного корпоративного капіталу, як єдиних для усіх корпоративних господарських організацій понять, які відображають різницю між належним (оголошений корпоративний капітал, як сукупна вартість корпоративних вкладів, які можуть бути передані корпоративній господарській організації) та наявним (сформований корпоративний капітал як сукупна вартість корпоративних вкладів, переданих корпоративній господарській організації та сум її прибутку, за рахунок яких сформовано корпоративні паї (частки) та визначено їх номінальну вартість).

У *підрозділі 2.3 «Облік, формування, погашення, анулювання корпоративних паїв (часток), перехід прав та звернення стягнення на них»* обґрунтовано засади формування, обліку, погашення, анулювання корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, доопрацьовано положення щодо переходу прав та звернення стягнення на них.

Обґрунтовано, що доцільно здійснювати ідентифікацію корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери через надання унікального номеру кожному корпоративному паю (частці) в момент державної реєстрації його формування (первинного – внаслідок внесення відповідного корпоративного вкладу або вторинного – у зв'язку з поділом корпоративних паїв (часток) внаслідок деномінації) з державною реєстрацією прав на такі корпоративні паї

(частки) у Єдиному державному реєстрі та покладенням обов'язку щодо обліку таких прав та обтяжень на державних реєстраторів.

Аргументовано, що первинне формування корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, виникнення посвідчених ними корпоративних прав і корпоративних правовідносин участі відбувається виключно за наявності наступних юридичних фактів: (1) прийняття рішення про створення корпоративної господарської організації засновниками або про збільшення корпоративного капіталу (загальними зборами учасників); (2) державна реєстрація створення корпоративної господарської організації або рішення про збільшення корпоративного капіталу, оголошеного корпоративного капіталу та запланованих до формування корпоративних паїв (часток); (3) фактична передача корпоративних вкладів протягом наступного місяця; (4) державна реєстрація сформованого корпоративного капіталу та корпоративних паїв (часток).

Обґрунтовано впровадження модельного договору купівлі-продажу корпоративних паїв (часток), що затверджуватиметься Кабінетом Міністрів України і міститиме умови, достатні для належного і повного врегулювання відносин купівлі-продажу корпоративних часток у більшості ситуацій. Якщо умови модельного договору задовольнятимуть сторони, вони надаватимуть державному реєстратору спільну заяву встановленої форми, що міститиме лише відомості про сторони, предмет договору та ціну продажу. На підставі заяви державний реєстратор здійснюватиме реєстрацію переходу права власності на корпоративні паї (частки) від продавця (учасника) до покупця, перевіряючи водночас додержання положень законодавства про переважні права інших учасників на придбання корпоративних паїв (часток) при їх відчуженні.

Запропоновано форми припинення корпоративного паю (частки) (чи прав на них), що неоформлений як цінний папір: (1) погашення корпоративного паю (частки), яке відбувається з виплатою учаснику корпоративної господарської організації відповідної майнової корпоративної квоти при ліквідації корпоративної господарської організації, дивестуванні корпоративного паю (частки), виключенні учасника; (2) анулювання корпоративного паю (частки), яке відбувається без виплати майнової корпоративної квоти за результатами їх викупу корпоративною господарською організацією – якщо їх не було відчужено протягом року, а також за результатами звернення стягнення безпосередньо на майно корпоративної господарської організації за боргами її учасника.

Запропоновано удосконалити порядок звернення стягнення на корпоративні паї (частки) неоформлені як цінні папери шляхом встановлення єдиної багатоваріантної процедури, що передбачатиме можливість задоволення інтересів кредитора у виконавчому провадженні послідовно через: (1) реалізацію переважного права учасників придбати корпоративні паї (частки) боржника (протягом 30 днів); (2) реалізацію права корпоративної господарської організації придбати корпоративні паї (частки) (протягом наступних 10 днів); (3) продаж корпоративних паїв (часток) на аукціоні (протягом наступного місяця); у межах

суми боргу – набуття кредитором права власності на корпоративні паї (частки) або звернення стягнення безпосередньо на майно корпоративної господарської організації з наступним анулюванням корпоративних паїв (часток), на вибір кредитора.

Розділ 3 «Немайнові корпоративні права» складається з трьох підрозділів, у яких досліджено співвідношення немайнових корпоративних прав з майновими, право брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією, питання корпоративного контролю та юридично мотивованих корпоративних загарбань (корпоративного рейдерства), а також право учасника корпоративної господарської організації на інформацію.

У *підрозділі 3.1 «Немайнові корпоративні права та їх співвідношення з майновими корпоративними правами»* досліджено теоретичні напрацювання щодо правової природи немайнових корпоративних прав та удосконалено визначення відповідного поняття.

За результатами аналізу немайнових корпоративних прав сформульовано висновок, що вони не є похідними від майнових корпоративних прав, оскільки передумовою існування і майнових, і немайнових прав є юридичний факт внесення корпоративного вкладу і виникнення законного майнового інтересу учасника щодо реалізації цієї інвестиції. Виявлено, що зазначений інтерес учасника корпоративної господарської організації конкретизується і забезпечується взаємно обумовленими та тісно пов'язаними майновими та немайновими корпоративними правами: майновими – безпосередньо, а немайновими – опосередковано, що дозволило удосконалити визначення немайнових корпоративних прав як групи корпоративних прав, що забезпечують законний інвестиційний інтерес учасника не безпосередньо, а через досягнення певної проміжної мети, яка складає предмет кожного немайнового корпоративного права.

У *підрозділі 3.2 «Право брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією. Корпоративний контроль. Юридично мотивоване корпоративне загарбання (корпоративне рейдерство)»* пропонуються положення щодо відповідного права, посвідченого привілейованим корпоративним паєм (часткою), корпоративного контролю, юридично мотивованого корпоративного загарбання (корпоративного рейдерства).

У результаті дослідження виявлено, що єдиним обмеженням правомочностей, що складають право брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією, посвідченого як привілейованими акціями, так і привілейованими корпоративними паями (частками), неоформленими як цінні папери, у разі їх запровадження, може бути встановлення переліку питань, з яких відповідний учасник має право голосу на загальних зборах, а у командитних товариствах (у разі їх скасування – у повних товариствах з привілейованими корпоративними паями) – також неможливість вести справи товариства. Відповідно, учасник – власник привілейованого корпоративного паю (частки) має бути наділений правомочностями пропонувати питання до розгляду загальними зборами, з'явитися на збори, взяти участь в обговоренні будь-яких

питань порядку денного, голосувати з певного кола питань та ініціювати проведення перевірок.

Аргументовано наділення учасника – власника привілейованих корпоративних паїв (часток) тимчасовим правом голосувати з усіх питань порядку денного загальних зборів корпоративної господарської організації у разі невиконання (невиплати) йому дивідендів у встановлений законом строк з моменту спливу такого строку і до моменту повної сплати дивідендів.

Запропоновано визначити корпоративний контроль як вплив, який здійснює чи може здійснювати учасник або група учасників корпоративної господарської організації на таку організацію та її господарську діяльність, із розкриттям у визначенні диверсифікованого характеру такого впливу, засобу та передумов його здійснення.

Встановлено, що ступінь корпоративного контролю завжди є прив'язаним до конкретного розміру сукупної корпоративної частки учасника у корпоративній господарській організації конкретного виду, тому види корпоративного контролю є узагальненням можливих ступенів корпоративного контролю у корпоративних господарських організаціях різних видів, отже, є універсальними.

За результатами дослідження положень щодо ступенів корпоративного контролю запропоновано: здійснити їх уніфікацію у корпоративних господарських організаціях, у яких корпоративні паї (частки) не оформлені як цінні папери із збереженням можливості одностайного прийняття всіх рішень загальними зборами повного товариства у разі внесення відповідного положення до установчого документу та Єдиного державного реєстру; унеможливити виникнення ситуативних та умовних ступенів корпоративного контролю та відмовитися від концепції кворуму в акціонерних товариствах, у яких кількість акціонерів не перевищує 100 осіб, та у корпоративних господарських організаціях інших організаційно-правових форм, незалежно від кількості учасників. Більшість голосів, якими приймається рішення на загальних зборах таких корпоративних господарських організацій, пропонується обраховувати від загальної кількості голосів учасників, тобто враховуючи голоси учасників, які не з'явилися на збори.

За аналізом наукових напрацювань щодо юридично мотивованого корпоративного загарбання (корпоративного рейдерства) удосконалено визначення поняття юридично мотивованого корпоративного загарбання (корпоративного рейдерства) шляхом доповнення його такими виявленими ознаками як отримання корпоративного контролю над корпоративною господарською організацією в ході корпоративного конфлікту та удаваний характер правового обґрунтування, відповідно до якого відбувається отримання корпоративного контролю над корпоративною господарською організацією.

Доопрацьовано класифікацію видів юридично мотивованого корпоративного загарбання (корпоративного рейдерства) шляхом їх поділу за ознакою відношення особи, яка намагається отримати корпоративний контроль до корпоративної господарської організації на момент початку здійснення

корпоративного рейдерства. Такими видами є зовнішнє корпоративне рейдерство (корпоративний контроль намагається отримати особа, яка на момент початку загарбання не є учасником корпоративної господарської організації) та внутрішнє корпоративне рейдерство (корпоративний контроль намагається отримати особа, яка на момент початку загарбання є учасником, що не здійснює корпоративний контроль).

У підрозділі 3.3 «Право учасника корпоративної господарської організації на інформацію» доопрацьовано положення щодо предмету та порядку реалізації відповідного права.

За результатами аналізу положень щодо права учасника корпоративної господарської організації на інформацію встановлено, що вказане право задовольняє законний інтерес учасника бути обізнаним про значні факти щодо організації як юридичної особи, існування якої забезпечується його майновою участю, та її діяльність, що і визначає коло відомостей, які складають предмет такого права і повинні надаватися учаснику на його запит із встановленням двох переліків відомостей для акціонерних товариств та для інших корпоративних господарських організацій з можливістю більш повного доступу до інформації у корпоративних господарських організаціях окремих видів.

Доопрацьовано положення щодо порядку реалізації права учасника на інформацію шляхом встановлення єдиного для всіх корпоративних господарських організацій, корпоративні паї (частки) у яких неоформлені як цінні папери, порядку отримання інформації, що передбачатиме як можливість отримання копій документів, у тому числі з надісланням за вказаною учасником адресою (протягом 10 робочих днів з дня надходження письмової вимоги учасника і за його рахунок), так і безпосередній доступ до документів за місцезнаходженням організації (у робочий час за умови повідомлення організації не пізніше ніж за 3 робочі дні). Конкретизовано, що учасник має право отримувати інформацію за весь період існування корпоративної господарської організації з урахуванням встановлених законодавством строків зберігання.

Розділ 4 «Майнові корпоративні права» складається з чотирьох підрозділів, у яких досліджено правову природу майнових корпоративних прав, їх співвідношення із зобов'язальними правами вимоги, право на дивіденди, право на майнову корпоративну квоту та пов'язані з ним права, а також переважні права на придбання корпоративних паїв (часток).

У підрозділі 4.1 «Правова природа майнових корпоративних прав та їх співвідношення із зобов'язальними правами вимоги» досліджено теоретико-правові засади майнових корпоративних прав, виявлено їх співвідношення із зобов'язальними правами вимоги корпоративного походження.

Аргументовано, що кожний майновий інтерес учасника корпоративної господарської організації опосередковують два майнових права: відповідне майнове корпоративне право, яке, безумовно, існує стільки, скільки тривають відносини участі у корпоративній господарській організації, представлене оборотоздатним символом (транзитивним знаком) – корпоративним паєм (часткою), підлягає захисту, зокрема, через визнання його судом, але є умовним

у тому, що стосується аспекту його реалізації, оскільки є лише прообразом зобов'язальних прав вимоги; зобов'язальні права вимоги, які є похідними від відповідного корпоративного права, а також безумовними в аспекті отримання блага, яке складає їх предмет, але умовними в аспекті їх виникнення (зобов'язальні права корпоративного походження).

Зроблено висновок, що майнове корпоративне право існує до і незалежно від зобов'язального права корпоративного походження, яке або заміщує майнове корпоративне право з припиненням останнього, тобто виникає через його перетворення (право на майнову корпоративну квоту) або неодноразово утворюється з нього (право на дивіденд, переважні права на придбання корпоративних паїв). У другому випадку майнове корпоративне право залишається незмінною, ідеальною формою, яка не вичерпується внаслідок утворення зобов'язального права корпоративного походження. Виникнення зобов'язального права вимоги учасника щодо корпоративної господарської організації, яке заміщує відповідне корпоративне майнове право умовного характеру, або утворюється з цього права, обумовлене накопиченням визначеної законодавством сукупності юридичних фактів.

У **підрозділі 4.2 «Право на дивіденди»** розглядається майнове корпоративне право на дивіденди, вносяться пропозиції щодо удосконалення порядку та строків сплати дивідендів.

Досліджено встановлені законодавством порядок і строки виплати дивідендів та обґрунтовано вдосконалити їх, для чого здійснювати: сплату дивідендів за привілейованими корпоративними паями (частками), неоформленими як цінні папери – за результатами визначеного установчим документом корпоративної господарської організації звітного періоду, кратного кварталу, але не рідше разу на рік протягом місяця з дня завершення звітного періоду, якщо кількість учасників не перевищує 100 осіб, і у строк, визначений установчим документом, який не може перевищувати шести місяців з моменту завершення звітного періоду, якщо кількість учасників перевищує 100 осіб; сплату дивідендів за простими корпоративними паями (частками) протягом місяця з моменту прийняття зборами відповідного рішення для корпоративних господарських організацій з кількістю учасників до 100 осіб та протягом шести місяців з моменту прийняття зборами відповідного рішення для інших корпоративних господарських організацій.

У **підрозділі 4.3 «Право на майнову корпоративну квоту»** розглянуто право на майнову корпоративну квоту та пов'язані з ним правомочності щодо погашення корпоративного паю (частки), оплатного переведення акцій з обґрунтуванням відповідних пропозицій.

За аналізом наслідків майнового характеру припинення участі у корпоративній господарській організації з корпоративно-правових підстав запропоновано визначення поняття «майнова корпоративна квота», отримання якої забезпечує остаточне задоволення інвестиційного майнового інтересу учасника щодо участі у корпоративній господарській організації за рахунок іншого суб'єкта корпоративних правовідносин, яким виявляється або

корпоративна господарська організація, або в окремих випадках – її мажоритарний учасник.

Оскільки розмір майнової корпоративної квоти може бути: (1) фіксованим; (2) визначатися виходячи з даних фінансової звітності; (3) визначатися за результатами незалежної оцінки; (4) дорівнювати найвищій ціні продажу корпоративного паю (акції) за певний період, запропоновано багатоваріантний підхід до обрахування розміру майнової корпоративної квоти при погашенні корпоративного паю (частки), неоформленого як цінний папір, з наданням учаснику можливості: (1) стягнути майнову корпоративну квоту у безспірному порядку, виходячи з балансової вартості чистих активів корпоративної господарської організації, визначеної на підставі останнього «звітного» балансу, що передуює даті погашення паю (частки) з уповноваженням державних реєстраторів видавати такому учаснику виконавчий документ для безспірного стягнення зазначеної суми; (2) стягнути майнову корпоративну квоту через господарський суд, виходячи з балансової вартості чистих активів корпоративної господарської організації, визначеної на підставі балансу, складеного за станом безпосередньо на дату погашення корпоративного паю (частки), або виходячи з ринкової вартості корпоративного паю (частки) учасника, яка є похідною від ринкової вартості цілісного майнового комплексу корпоративної господарської організації і визначається незалежним оцінювачем; (3) визначити розмір майнової корпоративної квоти за домовленістю учасника з корпоративною господарською організацією, виходячи з одного з вище зазначених критеріїв із закріпленням відповідної суми у протоколі загальних зборів.

Акцентовано увагу на тому, що майнова корпоративна квота є протилежною за змістом корпоративному вкладу як інвестиції, з урахуванням чого запропоновано визначення поняття «дивестування корпоративного паю (частки)» як задоволення інвестиційного майнового інтересу учасника корпоративної господарської організації за його одностороннім волевиявленням через отримання ним майнової корпоративної квоти, що слідує з корпоративного паю (частки) за рахунок відповідного суб'єкта корпоративних правовідносин. Ураховуючи орієнтованість зазначеного поняття на об'єкт – корпоративний пай (частку), на відміну від поняття виходу з корпоративної господарської організації, орієнтованого на суб'єкта – учасника, аргументовано можливість дивестування окремих корпоративних паїв (часток), належних учасникові корпоративної господарської організації, на його вибір.

Обґрунтовано, що право учасника на майнову корпоративну квоту включає правомочності: оплатного переведення акцій за настання передбачених законом обставин; погашення корпоративних паїв (часток), не оформлених як цінні папери. Зазначені правомочності є формами одностороннього волевиявлення учасника щодо дивестування корпоративного паю (частки).

За результатами аналізу прав акціонера на обов'язкове придбання його акцій мажоритарним акціонером, який сформував контрольний, значний контрольний, домінуючий контрольний пакет та на обов'язковий викуп його акцій

акціонерним товариством сформульовано висновок, що вказані права є окремими випадками єдиного права акціонера на оплатне переведення акцій на користь одного із зазначених суб'єктів за настання передбачених законом обставин, у тому числі у разі, якщо укладення значного правочину було предметом розгляду декількох загальних зборів акціонерів з відповідним його поділом на частини, а акціонер голосував проти укладення значного правочину хоча б на одних загальних зборах. Запропоновано використання ескроу при реалізації права акціонера на оплатне переведення акцій.

У *підрозділі 4.4 «Переважні права на придбання корпоративних паїв (часток)»* розглянуто переважні права учасника на придбання корпоративних паїв (часток) з конкретизацією положень щодо такого права при формуванні корпоративних паїв (часток).

Виходячи з мети переважного права учасника на придбання корпоративних паїв (часток), якою є забезпечення можливості збереження сукупних корпоративних часток і, як наслідок, ступенів корпоративного контролю учасників над корпоративною господарською організацією, зроблено висновок про те, що змістом цього права є набуття у власність корпоративних паїв (часток) при їх формуванні (емісії) із внесенням учасником додаткового корпоративного вкладу та при їх відчуженні із сплатою учасником ціни продажу на умовах, запропонованих третім особам.

За результатами аналізу переважного права на придбання корпоративних паїв (часток) при їх формуванні запропоновано: розширити коло суб'єктів цього права з наданням його учасникам усіх корпоративних господарських організацій, корпоративні паї (частки) у яких не оформлено як цінні папери; встановити єдиний місячний строк внесення корпоративних вкладів при реалізації права вимоги, похідної від зазначеного переважного права; уможливити його захист шляхом переведення прав і обов'язків набувача корпоративних паїв (часток) за позовом учасника.

Таким чином описані елементи, які у сукупності складають концепцію господарсько-правового регулювання корпоративних прав та корпоративних паїв (часток).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу вирішити наукову проблему, що полягає в обґрунтуванні цілісної концепції господарсько-правового регулювання корпоративних прав та корпоративних паїв (часток) та визначенні шляхів втілення її основних елементів у корпоративному законодавстві України. Зокрема, у дисертації сформульовано наступні основні висновки:

1. Запропоновано визначення поняття корпоративної господарської організації як системоутворюючої організаційно-правової форми господарювання, що охоплює усі господарські організації, до складу яких не входять інші господарські організації і які можуть (акціонерні товариства, товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю, фермерські

господарства) або повинні (повні, командитні товариства, виробничі кооперативи) створюватися більше ніж однією особою на засадах внесення (об'єднання) майна (акціонерні товариства, товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю), а також спорідненості (фермерські господарства), або об'єднання підприємницької (повні, командитні товариства) чи трудової (виробничі кооперативи) діяльності таких осіб.

2. Запропоновано визначення поняття корпоративних прав як неподільного комплексу недоступних для третіх осіб (ексклюзивних) прав особи щодо корпоративної господарської організації та інших суб'єктів корпоративних прав (за наявності), які у сукупності покликані забезпечити реалізацію інвестиційного інтересу особи, дозволяють здійснювати на корпоративну господарську організацію безпосередній і системний вплив, а також отримувати блага, у тому числі матеріальні, від її діяльності.

Запропоновано уніфікацію кола та обсягу правомочностей, які складають корпоративні права учасника корпоративної господарської організації, корпоративні паї (частки) у якій не оформлені як цінні папери з наділенням учасників деталізованими правомочностями, що охоплюватимуть усі немайнові та майнові корпоративні права.

Доповнено класифікацію корпоративних прав з поділом за ознакою характеру на матеріальні права та право процесуального представництва корпоративної господарської організації.

3. Удосконалено положення щодо співвідношення організаційно-господарських повноважень та корпоративних прав наступним чином: корпоративні права не є організаційно-господарськими повноваженнями, за виключенням немайнового корпоративного права брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією, якщо обсяг правомочностей, які складають це право, дозволяє учаснику здійснювати щодо корпоративної господарської організації вирішальний корпоративний контроль.

Уточнено положення щодо організаційно-установчих повноважень власника, зокрема, щодо припинення зазначених повноважень у момент державної реєстрації корпоративної господарської організації.

Обґрунтовано відсутність у засновника (квазізасновника) обов'язку вносити корпоративний вклад з визначенням засновницького (квазізасновницького) права як відносного права передати корпоративний вклад корпоративній господарській організації і набути корпоративний пай (частку), що формується, якому кореспондує обов'язок корпоративної господарської організації прийняти корпоративний вклад.

Розмежовані поняття «корпоративний обов'язок» учасника корпоративної господарської організації і «обов'язок корпоративної господарської організації у корпоративних правовідносинах».

Аргументовано, що: основу правового статусу учасників корпоративних господарських організацій складають корпоративні права щодо корпоративної господарської організації; корпоративні обов'язки учасника мають фрагментарний та допоміжний характер; управленим суб'єктом щодо учасника,

на якого покладено корпоративний обов'язок, є інший учасник корпоративної господарської організації.

Запропоновано визначення поняття корпоративних правовідносин як правовідносин, у яких здійснюються: засновницьке (квазізасновницьке) право; корпоративні права; зобов'язальні права вимоги корпоративного походження та виконуються корпоративні обов'язки.

4. Удосконалено визначення поняття корпоративного паю (частки) як оборотоздатного символу (транзитивного знаку), що посвідчує корпоративні права, є субститутутом корпоративного вкладу, об'єктом речових прав і повинен обліковуватися у Єдиному державному реєстрі або у депозитарній системі (якщо корпоративний пай є акцією).

Доопрацьовано поділ корпоративних паїв (часток) на прості та привілейовані шляхом його поширення на всі корпоративні господарські організації з уможливленням набуття у власність простих і привілейованих паїв (часток) однією особою із скасуванням командитних товариств та інкорпорацією норм про вкладників командитних товариств до положень законодавства про повні товариства та уніфікацією правового режиму простих та привілейованих корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери.

У межах поділу корпоративних паїв (часток) на прості та привілейовані доводиться неподільність та рівність за обсягом посвідчених корпоративних прав усіх корпоративних паїв (часток) окремої корпоративної господарської організації.

Обґрунтовано, що корпоративний пай (частка) виконує інвестиційну, ідентифікаційну, колегіальну, мобільну та облікову функції.

Аргументовано, що сукупною корпоративною часткою є частка, яку складає належна особі (особам) сукупність корпоративних паїв (часток) щодо загальної кількості корпоративних паїв (часток) корпоративної господарської організації.

Обґрунтовано, що юридичний факт набуття особою корпоративного паю (частки) має наслідком виникнення нерозривної ідеальної сукупності двох комплементарних правових статусів особи різної правової природи: правового статусу особи як власника корпоративного паю (частки); правового статусу особи як учасника корпоративної господарської організації, при цьому правовий статус особи як учасника корпоративної господарської організації є похідним від статусу особи як власника корпоративного паю (частки).

5. Запропоновано визначення поняття «корпоративного вкладу» під яким пропонується розуміти належне особі на праві власності майно, яке передається корпоративній господарській організації з метою набуття особою корпоративних прав.

Удосконалено визначення поняття оголошеного корпоративного капіталу як зареєстрованої у Єдиному державному реєстрі сукупної вартості корпоративних вкладів, які певні особи (засновники або квазізасновники) мають право передати корпоративній господарській організації з метою набуття корпоративних прав.

Удосконалено визначення поняття сформованого корпоративного капіталу як зареєстрованої у Єдиному державному реєстрі сукупної вартості

корпоративних вкладів, переданих корпоративній господарській організації засновниками або квазізасновниками з метою набуття корпоративних прав та сум прибутку корпоративної господарської організації, за рахунок яких було сформовано непогашені та неанульовані корпоративні паї (частки) і визначено їх номінальну вартість.

6. Аргументовано покладення на державних реєстраторів обов'язку з ідентифікації усіх корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, прав на них та обтяжень з наданням новоствореному паю (частці) унікального номеру.

Обґрунтовано, що первинне формування корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери та виникнення посвідчених ними корпоративних прав і корпоративних правовідносин участі має відбуватися одночасно, не пізніше місяця після державної реєстрації створення корпоративної господарської організації або рішення про збільшення корпоративного капіталу, оголошеного корпоративного капіталу та запланованих до формування корпоративних паїв (часток) на підставі доказів передачі корпоративних вкладів корпоративній господарській організації.

Запропоновано впровадження модельного договору купівлі-продажу корпоративних паїв (часток), укладення якого передбачатиме надання державному реєстратору спільної заяви покупця та продавця з відомостями про сторони, предмет договору та ціну продажу і відбуватиметься на умовах, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Виділено форми припинення корпоративного паю (частки), що неоформлений як цінний папір, а саме: (1) погашення корпоративного паю (частки); (2) анулювання корпоративного паю (частки).

Запропоновано удосконалити порядок звернення стягнення на корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери через встановлення черговості осіб, які можуть набути корпоративні паї (частки) учасника-боржника у власність і сплатити борг (інші учасники, корпоративна господарська організація, переможець аукціону) з наданням кредитору можливості набути корпоративні паї (частки) учасника-боржника у власність або звернути стягнення безпосередньо на майно корпоративної господарської організації, якщо зазначені вище особи не задовольнили майновий інтерес кредитора.

7. Удосконалено визначення поняття немайнових корпоративних прав як групи корпоративних прав, які забезпечують законний інвестиційний інтерес учасника не безпосередньо, а через досягнення певної проміжної мети, яка складає предмет кожного немайнового корпоративного права.

8. Розширено зміст права учасника корпоративної господарської організації – власника привілейованого корпоративного паю (частки) брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією правомочностями: ініціювати проведення перевірок фінансової звітності корпоративної господарської організації та її господарської діяльності як в цілому, так і за окремими напрямками; голосувати з усіх питань порядку денного загальних зборів у разі невиконання (неповної виплати) учаснику дивідендів у встановлений

законом строк з моменту спливу такого строку і до моменту повної сплати дивідендів.

Удосконалено визначення корпоративного контролю як впливу (позитивного або негативного, кожен з яких, у свою чергу, виявляється вирішальним, кворумним або ініціюючим), який здійснює чи може здійснювати учасник або група учасників корпоративної господарської організації на таку організацію та її господарську діяльність, реалізуючи коло правомочностей, що визначають обсяг корпоративного права учасника (учасників) брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією або через забезпечення неможливості набуття чи реалізації іншими учасниками певних правомочностей чи ініціювання ними корпоративних процедур, передбачених законом і локальними корпоративними актами, залежно від розміру сукупної корпоративної частки учасника (учасників) корпоративної господарської організації.

Аргументовано універсальність видів корпоративного контролю і конкретність ступенів корпоративного контролю, які завжди прив'язуються до певного розміру сукупної корпоративної частки учасника у корпоративній господарській організації певного виду.

Запропоновано удосконалити ступені корпоративного контролю шляхом скасування ситуативних та умовних ступенів з відмовою від концепції кворуму в акціонерних товариствах, у яких кількість акціонерів не перевищує 100 осіб, та у корпоративних господарських організаціях інших організаційно-правових форм, незалежно від кількості учасників та з уніфікацією ступенів корпоративного контролю у таких корпоративних господарських організаціях.

Удосконалено визначення юридично мотивованого корпоративного загарбання (корпоративного рейдерства) як дій, спрямованих на отримання корпоративного контролю над корпоративною господарською організацією без згоди учасників, що вже здійснюють корпоративний контроль та призначених ними органів управління корпоративної господарської організації у ході корпоративного конфлікту через корпоративно-правові процедури відповідно до удаваного правового обґрунтування.

Запропоновано класифікацію юридично мотивованих корпоративних загарбань (корпоративного рейдерства) на зовнішні, коли корпоративний контроль намагається отримати особа, яка на момент початку загарбання не є учасником корпоративної господарської організації, та внутрішні, коли корпоративний контроль намагається отримати особа, яка на момент початку загарбання є учасником, що не здійснює корпоративний контроль.

9. Запропоновано конкретизувати предмет та порядок реалізації учасником права на інформацію шляхом встановлення єдиних для всіх корпоративних господарських організацій, корпоративні паї (частки) у яких неформлені як цінні папери: переліку відомостей про корпоративну господарську організацію та її діяльність, що задовольнятимуть законний інтерес учасника бути обізнаним про значні факти про корпоративну господарську організацію та її діяльність; єдиного порядку отримання таких відомостей на запит учасника.

10. Обґрунтовано, що майнові корпоративні права (безумовні в аспекті виникнення і умовні в аспекті реалізації) є прообразами зобов'язальних прав вимоги корпоративного походження (умовних в аспекті виникнення і безумовних в аспекті реалізації), які виникають за настання передбачених законом фактичних складів шляхом одноразового перетворення майнових корпоративних прав або через неодноразове утворення з них.

11. Запропоновано удосконалити порядок сплати дивідендів шляхом диференціації строків сплати залежно від типу корпоративного паю (частки), оформлення корпоративного паю (частки) як цінного паперу та кількості учасників корпоративної господарської організації.

12. Запропоновано визначення поняття «майнова корпоративна квота» як частини майна корпоративної господарської організації, або її вартості, що складає об'єкт як майнового корпоративного права учасника і корпоративного обов'язку мажоритарія або обов'язку корпоративної господарської організації, так і похідного від зазначеного корпоративного права зобов'язального права вимоги колишнього учасника до зазначених вище осіб і їх зобов'язання, є пропорційною сукупній корпоративній частці учасника і підлягає передачі або сплаті учаснику корпоративної господарської організації внаслідок її ліквідації, дивестування корпоративного паю (частки) або виключення учасника для остаточного задоволення інвестиційного майнового інтересу учасника щодо участі у корпоративній господарській організації. Запропоновано багатоваріантний підхід до обрахування розміру та способів стягнення (у безспірному порядку за виконавчим написом державного реєстратора – за вартістю чистих активів за даними квартального балансу або через господарський суд за вартістю чистих активів за даними балансу на дату дивестування чи за ринковою вартістю) такої квоти при дивестуванні корпоративного паю (частки), неоформленого як цінний папір на вибір учасника.

Запропоновано визначення поняття «дивестування корпоративного паю (частки)» як задоволення інвестиційного майнового інтересу учасника корпоративної господарської організації за його одностороннім волевиявленням через отримання ним майнової корпоративної квоти, що слідує з корпоративного паю (частки) за рахунок відповідного суб'єкта корпоративних правовідносин.

Обґрунтовано, що правомочності щодо оплатного переведення акцій та погашення корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери є складовими права учасника на майнову корпоративну квоту і формами одностороннього волевиявлення учасника щодо дивестування корпоративного паю (частки) з можливістю дивестування окремих корпоративних паїв (часток), належних учасникові корпоративної господарської організації, на його вибір.

Доопрацьовано положення щодо правомочностей акціонера на обов'язкове придбання його акцій мажоритарним акціонером та на обов'язковий викуп його акцій акціонерним товариством шляхом визнання єдиного права акціонера на

оплатне переведення акцій за настання передбачених законом обставин на користь акціонерного товариства або мажоритарного акціонера, який набув контрольний, значний контрольний або домінуючий контрольний пакет акцій, яке реалізовуватиметься з використанням ескроу.

13. Доопрацьовано положення щодо переважного права учасника на придбання корпоративних паїв (часток) при їх формуванні шляхом визнання такого права за учасниками усіх корпоративних господарських організацій, корпоративні паї (частки) у яких не оформлено як цінні папери із встановленням єдиного місячного строку внесення корпоративних вкладів при реалізації права вимоги, похідної від такого переважного права з можливістю переведення прав і обов'язків набувача корпоративних паїв (часток) при їх формуванні на учасника за його позовом.

За результатами дослідження на основі теоретичних положень дисертації розроблено пропозиції щодо внесення змін та доповнень до Господарського кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного кодексу України, Законів України «Про акціонерні товариства», «Про господарські товариства», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», «Про кооперацію», «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про управління об'єктами державної власності», «Про фермерське господарство», «Про цінні папери та фондовий ринок».

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Смітюх А. В. Корпоративні права та корпоративні паї (частки): теоретико-правові аспекти : монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 662 с.
2. Смітюх А. В. Розділ 6. Правова природа корпоративних часток. *Механізм публічно-правової і приватноправової регламентації суспільних відносин у адміністративно-політичній, соціально-культурній та господарській сферах* : монографія / П. П. Білик, О. І. Миколенко, О. М. Миколенко та ін.; за заг. ред. О. І. Миколенка. Одеса : Фенікс, 2016. С. 152–192. (Особистий внесок: досліджено правову природу корпоративних паїв (часток), обґрунтовано, що корпоративні паї (частки) є оборотоздатними символами корпоративних прав).
3. Смітюх А. В. Товариство з обмеженою відповідальністю: порівняльно-правове дослідження права виходу учасника з товариства за законодавством України та добровільного або спеціального анулювання частки учасника за законодавством Польщі. *Ukraina po Rewolucji Godności. Prawa człowieka – tożsamość narodowa* ; Uniwersytet Łódzki ; red.: T. Lachowski, V. Mazurenko. Lodz; Olsztyn : Bookmarked Publishing & Editing, 2017. S. 165–173. (Особистий внесок: обґрунтовано комбінований підхід до обрахування розміру майнової корпоративної квоти).

**Статті у наукових періодичних виданнях
інших держав та у наукових фахових виданнях,
які включені до міжнародних наукометричних баз**

4. Смитюх А. В. Корпоративные и унитарные предприятия: de lege lata vs. de lege ferenda. *Legea si Viata*. 2014. № 2/3. С. 152–157.
5. Смитюх А. В. Институт частного предприятия в правовой системе Украины. *Legea si Viata*. 2014. № 1/3. С. 145–148.
6. Смитюх А. В. Участник хозяйственного общества и собственник доли в уставном (складочном) капитале как идеальная совокупность правовых статусов. *Legea si Viata*. 2015. №6/2. С. 115–118.
7. Смітюх А. В. Акція як символічний оборотоздатний об'єкт прав. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2015. № 4(14). С. 82–87.
8. Смитюх А. В. Правовая концепция оборотоспособных символов прав. *Правова держава*. 2016. № 23. С. 88–93.
9. Смитюх А. В. К вопросу об определении понятия корпоративного правоотношения. *Правова держава*. 2016. № 24. С. 134–141.
10. Смітюх А. В. Щодо класифікації корпоративних прав, їх суб'єктів та корпоративних правовідносин. *Правова держава*. 2016. №21. С. 94–100.
11. Смитюх А. В. Привилегированные доли корпоративных предприятий. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 103–109.
12. Смитюх А. В. Оборотоспособные символы прав (транзитивные знаки) в системе объектов прав по ГК Украины. *Правова держава*. 2017. № 26. С. 84–91.
13. Смитюх А. В. Остаточные корпоративные права в обществе с ограниченной ответственностью. *Вестник Полоцкого государственного университета. Серия D. Экономические и юридические науки*. 2017. № 14. С. 133–140.
14. Смітюх А. В. Щодо правової природи права на дивіденд. *Правова держава*. 2018. №29. С. 85–90.
15. Смітюх А. В. Право засновника корпоративного підприємства на внесення вкладу. *Правова держава*. 2018. №30. С. 137–141.

Статті в інших наукових фахових виданнях

16. Смітюх А. В. Заходи щодо протидії акціонерного товариства корпоративному рейдерству: системний підхід. *Вісник Одеського національного університету. Право*. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2007. Т. 12. Вип. 12. С. 70–78.
17. Смітюх А. В. Грінмейл: поняття та правова сутність. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 7. С. 20–22.
18. Смітюх А. В. Рейдерство, поглинання та загарбання: співвідношення понять та класифікації. *Вісник господарського судочинства*. 2008. № 3. С. 92–101.
19. Смітюх А. В. «Корпоративні вторгнення» та «корпоративні перевороты» як специфічні види корпоративного рейдерства. *Вісник господарського судочинства*. 2008. №4. С. 77–82.

20.Смітюх А. В. Щодо причин поширення в Україні практики корпоративних загарбань («сірого» та «чорного» рейдерства). *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 5. С. 7–10.

21.Смітюх А. В. Рейдерство: зловживання правами щодо скликання позачергових зборів акціонерів і внесення пропозицій до порядку денного. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 3. С. 111–114.

22.Смітюх А. В. Рейдерство – модний термін чи актуальна проблема. *Город, регион, государство: экономико-правовые проблемы хозяйствования*: сб. науч. тр.; в 2-х т.; ИЭПИ НАН Украины. Донецк: Ноулидж, 2009. Т. 2. С. 210–215.

23.Смітюх А. В., Капеліст М. М. Право акціонерів вимагати обов'язкового викупу акцій у зв'язку із вчиненням акціонерним товариством значних правочинів. *Правова держава*. 2011. № 13. С. 35–40. (*Особистий внесок: досліджено обов'язковий викуп акцій у зв'язку із вчиненням АТ значних правочинів, обґрунтовано право акціонера на оплатне переведення акцій з отриманням майнової корпоративної квоти у разі, якщо укладення значного правочину було предметом розгляду декількох загальних зборів акціонерів з відповідним його поділом на частини, а акціонер голосував проти укладення значного правочину хоча б на одних загальних зборах*).

24.Смітюх А. В. Щодо впровадження категорій корпоративного капіталу та оголошеного корпоративного капіталу господарських товариств до корпоративного права. *Правова держава*. 2014. №17. С. 45–49.

25.Смітюх А. В. Участь у господарському товаристві як правовий зв'язок. *Правова держава*. 2014. №18. С. 58–65.

26.Смітюх А. В. Щодо співвідношення майнових та немайнових корпоративних прав. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство*. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова. 2017. Т. 22. Вип. 2 (31). С. 21–27.

27.Смітюх А. В., Пенчукова М. Ю. Правові засади звернення стягнення на корпоративні частки. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2017. №13. С. 101–109. (*Особистий внесок: досліджено правові засади звернення стягнення на корпоративні паї (частки), запропоновано удосконалити порядок звернення такого стягнення*).

28.Смітюх А. В. Щодо визначення поняття та сутності корпоративного контролю. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство*. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2018. Т. 23. Вип. 1 (32). С. 42–48.

Матеріали наукових конференцій

29.Смітюх А. В. Щодо питання про можливість виключення з товариства з обмеженою відповідальністю учасника, який володіє 50% голосів. *Науковий потенціал світу '2004: матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпропетровськ, 1–15 листопада 2004 р.). Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. Т. 51: Право. С. 24–26. (Форма участі – заочна).

30.Смітюх А. В. Корпоративне рейдерство та теорія стратегії конфлікту. *Сучасні технології управління підприємством та можливості використання інформаційних систем: стан, проблеми, перспективи*: матеріали III Міжнар. конф. для викладачів, аспірантів та молодих вчених (м. Одеса, 28–29 березня 2008 р.) / ОНУ ім. І. І. Мечникова. Одеса: Негоціант, 2008. С. 101–102. (Форма участі – очна).

31.Смітюх А. В. Правовий погляд на рейдерську діяльність як на систему тактичних операцій. *Сучасний правопорядок: національний, інтегративний та міжнародний виміри*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 13–14 червня 2008 р.). Одеса : Фенікс, 2008. С. 159–160. (Форма участі – очна).

32.Смітюх А. В. Корпоративні спори як вид господарських спорів. *Тези доповідей і наукових повідомлень 63-ї наук. конф. проф.-викл. складу та наук. працівників ЕПФ ОНУ ім. І.І. Мечникова* (м. Одеса, 17–20 листопада 2008 р.). Одеса : ОНУ ім. І.І. Мечникова, 2008. С. 94–97. (Форма участі – очна).

33.Смітюх А. В. Проблемні питання похідних позовів акціонерів про визнання недійсними правочинів акціонерного товариства. *Економіко-правові дослідження в XXI веке: история, современное состояние и перспективы совершенствования хозяйственного законодательства*: матеріали 1-й Міжнарод. науч.-практ. Інтернет-конф. (г. Донецьк, 16–18 лютого 2009 г.); ІАПІ НАН України. Донецьк: Вебер, 2009. С. 256–260. (Форма участі – заочна).

34.Смітюх А. В. Ситуативна форма корпоративного контролю в акціонерних обществах. *Конституційно-правове регулювання суспільних відносин: минуле, сучасне, майбутнє*: матеріали наук. конф. (м. Одеса, 27 березня 2009 р.). Одеса : Атлант, 2009. С. 206–211. (Форма участі – очна).

35.Смітюх А. В. Критичний аналіз системи суб'єктів господарської діяльності за проектом Закону України «Про основні засади господарської діяльності». *Динаміката на съвременната наука*: матеріали за 5-а Міжнарод. науч. практ. конф. (17–25 юлі 2009). Закон. Державна адміністрація. Софія : «Бял ГРАД–БГ» ООД, 2009. Т. 5. С. 72–73. (Форма участі – заочна).

36.Смітюх А. В. Щодо відмінностей складу правомочностей у правах акціонера вимагати скликання загальних зборів та скликати загальні збори АТ: *тези доп. і наук. повідомлень 68-ї наук. конф. проф.-викл. складу та наук. працівників ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова* (м. Одеса, 26–28 листопада 2013 р.). Одеса : Астропринт, 2013. С. 162–165. (Форма участі – очна).

37.Смітюх А. В. Щодо кола юридичних осіб, права учасників яких можна вважати корпоративними. *Матеріали 70-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова*, присвяченої 150-й річниці Одеського національного університету імені І.І.Мечникова (м. Одеса, 25–27 листопада 2015 р.) / МОН України; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; екон.-прав. ф-т ; відп. ред. О. О. Нігреєва. Одеса: Астропринт, 2015. С. 138–141. (Форма участі – очна).

38.Смітюх А. В. Щодо механізмів забезпечення права акціонерів на отримання дивідендів. *Євроінтеграція в умовах світової глобалізації* : зб. наук. ст. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 27–29 квіт. 2016 р.) /

ред. кол.: І. А. Дришлюк, К. Ю. Кармазіна, Л. О. Корчевна [та ін.]; уклад. К. Ю. Кармазіна. Одеса : Астропринт, 2016. С. 270–272. (Форма участі – очна).

39.Смітюх А. В. Щодо впровадження до законодавства понять корпоративного вкладу, унітарного вкладу та вкладу у підприємство. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики*: матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 9–11 вересня 2016 р.). Миколаїв : НУК, 2016. С. 119–124. (Форма участі – очна).

40.Смітюх А. В. Временное право акціонера-собственника привилегированных акций голосовать по всем вопросам повестки дня общего собрания акционеров. *Морське право та менеджмент: еволюція та сучасні виклики*: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. НУ «ОМА» (м. Одеса, 6–7 квітня 2017 р.) / НУ «ОМА». Одеса : НУ «ОМА», 2017. Вип. 11. С. 180–182. (Форма участі – очна).

41.Смітюх А. В. Бестелесное имущество и символические оборотоспособные объекты. *Сьомі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26 травня 2017 р.). Одеса : Астропринт, 2017. С. 42–46. (Форма участі – очна).

42.Смітюх А. В. Право на выход участника из общества с ограниченной ответственностью в правовых системах Беларуси и Украины. *Традиції и інновації в праві*: матеріали Міжнарод. науч.-практ. конф., посвященной 20-летию юрид. ф-та и 50-летию Полоцкого гос. ун-та (г. Новополоцк, 6–7 октября 2017 г.); в 3 т. Новополоцк: ПГУ, 2017. Т. 2. С. 115–118. (Форма участі – очна).

43.Смітюх А. В. Щодо змісту права учасника корпоративного підприємства на отримання інформації про діяльність підприємства. *Тези доповідей і наукових повідомлень 72-ї наук. конф. проф.-викл. складу та наук. працівників ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова* (м. Одеса, 29 листопада – 1 грудня 2017 р.). Одеса : Фенікс, 2017. С. 31–35. (Форма участі – очна).

44.Смітюх А. В. Юридичні факти, що визначають походження зобов'язальних прав вимоги від майнових корпоративних прав. *Восьмі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) / упоряд. і відповід. ред. І. С. Канзафарова; ЕПФ ОНУ ім. І. І. Мечникова. Одеса : Астропринт, 2018. С. 41–46. (Форма участі – очна).

45.Смітюх А. В. Щодо поняття майнової корпоративної квоти. *Економіка, право та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 20-річчю екон.-прав. ф-ту Одеського нац. ун-ту (м. Одеса, 14–15 вересня 2018 г.). Одеса: Фенікс, 2018. С. 426–431. (Форма участі – очна).

Інші публікації

46.Смітюх А. В. Нерешенные проблемы «альтернативных» общих собраний акционеров: судебный аспект. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика*

управління: наук. праці ЕПФ ОНУ ім. І. І Мечникова. Одеса : Астропринт, 2007. Т. 10. Вип. 14. С. 88–94.

47. Смітюх А. В. Коментар та зауваження до Концепції розвитку корпоративного законодавства України. *Юридичний радник*. 2007. №5(19). С. 19–20.

48. Смітюх А. В. Скликання позачергових загальних зборів акціонерного товариства: недоліки регулювання за Законом України «Про акціонерні товариства». *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*: наук. праці ЕПФ ОНУ ім. І. І Мечникова. Одеса : Астропринт, 2009. Т. 12. Вип. 26. Ч. 2. С. 86–91.

49. Смітюх А. В. Розділ 4. Корпоративні права та обов'язки. *Корпоративне право*: навч. посіб. / О. В. Гарагонич, С. М. Грудницька, Е. Е. Бекірова, Ю. М. Бисага [та ін.]; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницької. Київ : Слово, 2014. С. 104–152. (*Особистий внесок: обґрунтовано внутрішню суперечливість категорії «право участі у товаристві» та необхідність усунення її із законодавства, аргументовано, що доки цю категорію закріплено у законодавстві, її доцільно розглядати у єдиному контексті з категорією «корпоративні права»*).

50. Смітюх А. В. Щодо правової природи частки у статутному капіталі господарського товариства. *Правова держава*. 2015. №19. С. 89–94.

51. Смітюх А. В. Щодо визначення поняття корпоративних прав учасника господарського товариства. *Правова держава*. 2015. №20. С. 81–86.

52. Смітюх А. В. Корпоративне право у схемах : навч. посіб. Одеса : ОНУ ім. І. І Мечникова, 2017. 322 с.

АНОТАЦІЯ

Смітюх А. В. Корпоративні права та корпоративні паї (частки): теоретико-правові засади. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право. – Інститут економіко-правових досліджень НАН України, Київ, 2019.

Дисертацію присвячено дослідженню корпоративних прав та корпоративних паїв (часток). Запропоновано визначення поняття корпоративної господарської організації. Запропоновано визначення поняття корпоративних прав та уточнено їх класифікацію. Обґрунтовано визначення поняття засновницького (квазізасновницького) права з уточненням співвідношення категорій організаційно-господарських повноважень, організаційно-установчих повноважень власника та корпоративних обов'язків з категорією корпоративних прав. Запропоновано визначення поняття корпоративних правовідносин. Аргументовано функції корпоративних паїв (часток) з удосконаленням визначення поняття корпоративного паю (частки) та конкретизацією поділу корпоративних паїв (часток) на прості та привілейовані. Обґрунтовано визначення поняття корпоративного вкладу. Аргументовано засади обліку,

формування, погашення, анулювання корпоративних паїв (часток), переходу прав та звернення стягнення на них. Удосконалено визначення поняття немайнових корпоративних прав. Удосконалено положення щодо права брати участь в управлінні корпоративною господарською організацією, корпоративного контролю та корпоративного рейдерства (юридично мотивованого корпоративного загарбання). Конкретизовано предмет права учасника корпоративної господарської організації на інформацію та порядок його реалізації. Обґрунтовано співвідношення майнових корпоративних прав із зобов'язальними правами вимоги. Удосконалено положення щодо права учасника корпоративної господарської організації на дивіденди. Запропоновано визначення понять майнової корпоративної квоти, дивестування корпоративного паю (частки). Конкретизовано положення щодо переважного права учасника корпоративної господарської організації на придбання корпоративних паїв (часток).

Ключові слова: корпоративні права, корпоративні обов'язки, корпоративні правовідносини, корпоративні паї (частки), немайнові корпоративні права, майнові корпоративні права, дивіденди, переважне право.

АННОТАЦІЯ

Смитюх А. В. Корпоративные права и корпоративные паи (доли): теоретико-правовые основы. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.04 – хозяйственное право, хозяйственно-процессуальное право. – Институт экономико-правовых исследований НАН Украины, Киев, 2019.

В работе решена научная проблема обоснования целостной теоретико-правовой концепции корпоративных прав и корпоративных паев (долей). Предложено определение корпоративной хозяйственной организации, под которой предложено понимать системообразующую организационно-правовую форму хозяйствования, охватывающую все хозяйственные организации, в состав которых не входят иные хозяйственные организации и которые могут (АО, ООО и ОДО, фермерские хозяйства) либо должны (полные, коммандитные общества, производственные кооперативы) создаваться более чем одним лицом путем внесения (объединения) имущества (АО, ООО и ОДО), а также родства (фермерские хозяйства), либо объединения предпринимательской (полные, коммандитные общества) или трудовой (производственные кооперативы) деятельности таких лиц. Усовершенствовано определение понятия корпоративных прав, которые предложено понимать как неделимый комплекс недоступных для третьих лиц (эксклюзивных) прав лица в отношении корпоративной хозяйственной организации и других субъектов корпоративных прав (при наличии), призванных в совокупности обеспечить реализацию инвестиционного интереса лица, позволяющих осуществлять непосредственное

и системное воздействие на корпоративную хозяйственную организацию, а также получать блага, в том числе материальные, от ее деятельности; классификация корпоративных прав дополнена делением по признаку характера на материальные права и право процессуального представительства корпоративной хозяйственной организации. Обосновано определение понятия учредительского (квазиучредительского) права с уточнением соотношения категорий организационно-хозяйственных полномочий, организационно-учредительских полномочий собственника и корпоративных обязанностей с категорией корпоративных прав. Усовершенствовано определение понятия корпоративных правоотношений.

Аргументированы инвестиционная, идентификационная, коллегиальная, мобильная и учетная функции корпоративных паев (долей); усовершенствовано определение понятия корпоративного пая (доли), под которым предложено понимать оборотоспособный символ (транзитивный знак), удостоверяющий корпоративные права, являющийся субститутом корпоративного вклада, объектом вещных прав и подлежащий учету в Едином государственном реестре либо в депозитарной системе (если корпоративный пай является акцией); конкретизировано деление корпоративных паев (долей) на простые и привилегированные путем его распространения на все корпоративные хозяйственные организации. Обосновано определение понятия корпоративного вклада, под которым предлагается понимать принадлежащее лицу на праве собственности имущество, передаваемое корпоративной хозяйственной организации с целью получения лицом корпоративных прав. Аргументированы основы учета, формирования, погашения, аннулирования корпоративных паев (долей), перехода прав и обращения взыскания на них.

Обоснована универсальность видов и конкретность степеней корпоративного контроля, усовершенствовано определение понятия немущественных корпоративных прав, которые предложено понимать как группу корпоративных прав, обеспечивающих законный инвестиционный интерес участника не напрямую, а через достижение определенной промежуточной цели, составляющей предмет каждого немущественного корпоративного права. Усовершенствованы положения о праве участвовать в управлении корпоративной хозяйственной организацией, определения корпоративного контроля и корпоративного рейдерства (юридически мотивированного корпоративного захвата). Конкретизированы предмет права участника корпоративной хозяйственной организации на информацию и порядок его реализации.

В работе обосновано соотношение имущественных корпоративных прав с обязательственными правами требования: имущественные корпоративные права (безусловные в аспекте возникновения и условные в аспекте реализации) являются прообразами обязательственных прав требования корпоративного происхождения (условных в аспекте возникновения и безусловных в аспекте реализации), возникающих при наступлении предусмотренных законом фактических составов путем однократного преобразования имущественных

корпоративных прав либо через неоднократное образование из них. Усовершенствованы положения о праве участника корпоративной хозяйственной организации на дивиденды. Предложены определения понятий имущественной корпоративной квоты, дивестиования корпоративного пая (доли). Конкретизированы положения о преимущественном праве участника корпоративной хозяйственной организации на приобретение корпоративных паев (долей).

Ключевые слова: корпоративные права, корпоративные обязанности, корпоративные правоотношения, корпоративные паи (доли), неимущественные корпоративные права, имущественные корпоративные права, дивиденды, преимущественное право.

ANNOTATION

Smitiukh A. V. Corporate rights and corporate shares (stocks): theoretic and legal basis. – *Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.*

The thesis for the Doctor of Law degree in the specialty 12.00.04 – economic law, economic procedure law. – The Institute of Economic and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2019.

The thesis is devoted to the investigation of the corporate rights and corporate shares (stocks). The definition of the corporate economic organization is suggested. The definition of the corporate rights is refined as well as a classification. The definition of the founder's (quasi-founder's) right is established; the correlation of such categories as organizational and economic authorities, organizational and incorporation authorities of the owner and corporate duties with the category of corporate rights is clarified. The definition of the corporate legal relations is refined. The functions of the corporate shares (stocks) are reasoned; the definition of the corporate share (stock) is refined and the division of shares (stocks) into ordinary and preferred is specified. The definition of the corporate contribution is established. The basis of the accounting, issuing, redemption, cancellation, transfer and levy of execution upon the shares (stocks) is reasoned. The definition of the notion of the non-proprietary corporate rights is refined. The provisions on the right to take part in the management of the corporate economic organization, corporate control and corporate raiding are refined. The object and the procedure of the exercise of the right of the shareholder of the corporate economic organization for information were specified. The correlation of the proprietary corporate rights and the right of demand is established. The provisions on the dividend right of the shareholder are refined. The definitions of the property corporate quota and divestment of the corporate share (stock) are suggested. The provisions on the pre-emptive rights of the shareholder to acquire corporate shares (stocks) are specified.

Key words: corporate rights, corporate duties, corporate legal relations, corporate shares (stocks), non-proprietary corporate rights, proprietary corporate rights, dividends, pre-emptive right.

Гарнітура Таймс. Формат 60x84/16.
Наклад 130. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 1,9.
Підписано до друку 13.03.2019. Замовлення 401.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.

«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60-50-199, (098) 455-41-17
E-mail: lesya3000@ukr.net